

Перевірки бізнесу: чого чекати від держнагляду в 2017 році

Верховною Радою України у листопаді 2016 року прийняті закони, що направлені на суттєве підвищення ефективності системи державного нагляду (контролю), зменшення зловживань посадових осіб органів державного нагляду (контролю) та відповідно підвищення захищеності суб'єктів господарювання.

1. Законом України від 03.11.2016 № 1728-VIII «Про тимчасові особливості здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» впроваджується обмеження (мораторій) на проведення планових заходів із здійснення державного нагляду (контролю) до 31 грудня 2017 року окрім винятків, встановлених статтею 6 Закону.

У 2017 році **мораторій не поширюється** на перевірки юридичних осіб та ФОП такими держорганами:

- органом державного регулювання діяльності у сферах енергетики та комунальних послуг;
- Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР);
- Держпродспоживслужбою;
- **ДФС та її територіальними органами;**
- Державною аудиторською службою України та її територіальними органами;
- Державною службою експортного контролю;
- Державною інспекцією ядерного регулювання України та її територіальними органами;
- Держпраці та її територіальними органами;
- Державіаслужбою;
- органами Держархбудконтролю (нагляду)*;
- Мінекології та природних ресурсів;
- Нацрадою України з питань телебачення і радіомовлення;
- Нацбанком;
- Антимонопольним комітетом України.

Заходи контролю органами Держархбудконтролю (нагляду) здійснюються у порядку, встановленому Законом №1726 до набрання чинності змінами до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», але не довше 01.01.2018 р.

Залишається можливість проведення органами державного нагляду (контролю) позапланових перевірок:

- за письмовою заявою суб'єкта господарювання до відповідного органу державного нагляду (контролю) про здійснення заходу державного нагляду (контролю) за його бажанням;
- за рішенням суду;
- у разі настання аварії, смерті потерпілого внаслідок нещасного випадку, що було пов'язано з діяльністю суб'єкта господарювання.

Новелою закону є впровадження особливостей обмеження на позапланову перевірку на підставі обґрунтованого звернення фізичної особи про порушення суб'єктом господарювання її законних прав. **Проведення позапланової перевірки на підставі такого звернення орган державного нагляду повинен погодити з Державною регуляторною службою України за формою та в порядку, визначеному ДРС.** Аналогічна процедура досить ефективно уже майже півтора року застосовується у сфері ліцензування видів господарської діяльності, коли такий дозвіл надається Експертно-апеляційною радою, яка утворена при Державній регуляторній службі.

Також передбачається **повна публічність процедури погодження** Державною регуляторною службою України та **обов'язкова вимога** до початку проведення заходів державного нагляду **оприлюднювати** на офіційному веб-сайті Державної регуляторної служби України дозвіл на їх проведення.

Відповідно, **суб'єкт господарювання має право не допускати** посадових осіб органу державного нагляду(контролю) для проведення контрольно-наглядових заходів, якщо їм не пред'явлено погодження ДРС.

2. Законом України від 03.11.2016 № 1726-VIII «Про внесення змін до Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» щодо лібералізації системи державного нагляду» передбачено:

- **суттєве зменшення сфер нагляду (контролю), на які не поширюється** дія Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» (далі - Закон про нагляд);

- **поширення дії Закону про нагляд на відносини**, що виникають під час здійсненні заходів державного нагляду (контролю), які раніше були виведені з-під сфери його дії, а саме на заходи контролю які здійснюються органами державної фіскальної служби, державного нагляду (контролю) в галузі цивільної авіації; державного архітектурно-будівельного контролю (нагляду), державного нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю та зайнятість населення, **але з урахуванням особливостей встановленими спеціальними законами**. При цьому встановлено необхідність забезпечити дотримання відповідних основних вимог Закону про нагляд;

- **усунення дублювання повноважень з реалізації державної політики у сфері державного нагляду та контролю** між Мінекономрозвитку та Державною регуляторною службою, закріпивши ці повноваження за ДРС, тобто із скаргами на дії органів державного нагляду (контролю) підприємці зможуть звертатись до Державної регуляторної служби, у якій якраз і будуть повноваження щодо перевірки цих органів;

- **підвищення відповідальності** посадових осіб органів державного нагляду (контролю);

- **створення Інтегрованої автоматизованої системи державного нагляду (контролю)** з інформацією про всі заходи державного нагляду (контролю), **до якої підприємці будуть мати вільний доступ**, що сприятиме захисту від зайвого втручання посадових осіб контролюючих органів у діяльність суб'єктів господарювання при проведенні заходів державного нагляду (контролю). До неї заноситимуть усі відомості - від планування держнагляду до результатів проведення перевірок, у т. ч. найменування юросіб та ФОП, органу держнагляду, що планує перевірку, річні плани перевірок, реквізити наказів на проведення перевірки, строки, підстави та місце проведення перевірок, застосовані адмінсанкції та відомості про їх оскарження;

- **розміщення на офіційних веб-сайтах органів державного нагляду (контролю) нормативно-правових актів, дотримання яких перевіряється** під час здійснення заходів контролю;

- **розширення переліку основних принципів** державного нагляду (контролю), зокрема:

- *закріплення необхідності трактування на користь підприємця норм законодавства, які допускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків суб'єкта господарювання та/або повноважень органу державного нагляду (контролю);*

- *орієнтованості державного нагляду (контролю) на запобігання правопорушень у сфері господарської діяльності,*

- *недопущення встановлення планових показників чи будь-якого іншого планування щодо притягнення суб'єктів господарювання до відповідальності;*

- **розширення положень щодо консультативної підтримки суб'єктів господарювання** органами державного нагляду (контролю), в тому числі **звільнення від відповідальності суб'єктів господарювання**, якщо вони діяли відповідно до консультації органу державного нагляду (контролю).

Крім того, уточнено положення, що виключно за рішенням суду виробництво (виготовлення) або реалізація продукції, виконання робіт, надання послуг **можуть бути зупинені повністю або частково**. Раніше передбачалось тільки призупинення повністю, і навіть якщо можна було обмежитись зупинкою частини виробничого процесу, то контролюючому органу доводилось повністю зупиняти цей процес.

Передбачено, що планові заходи державного нагляду (контролю) в залежності від ступеня ризику здійснюються органами державного нагляду (контролю) щодо суб'єктів господарювання віднесених до **високого ступеня ризику** – не частіше одного разу **на 2 роки**, до **середнього** - не частіше одного разу **на 3 роки**, **незначного** - не частіше одного разу **на 5 роки**. Крім того, **зменшено строк здійснення** планового заходу з 15 до 10 днів.

Плановий чи позаплановий захід щодо ФОП має здійснюватися у присутності самого підприємця або уповноваженої ним особи. Раніше таке правило, по суті, діяло виключно для юридичних осіб.

Планові заходи на наступний календарний рік визначаються до 1 грудня, а перелік госпсуб'єктів, яких перевірятимуть у наступному році, готуватимуть до 15 жовтня та вноситимуть їх до Інтегрованої автоматизованої системи держнагляду.

Повідомлення про проведення планових заходів відтепер надсилатиметься рекомендованим листом та/або за допомогою електронного поштового зв'язку чи вручатиметься особисто під підпис керівнику чи уповноваженій особі юрособи, її відокремленого підрозділу, ФОП або уповноваженій ним особі.

Розширено підстави недопуску посадових осіб органу державного нагляду (контролю) до здійснення державного нагляду (контролю), а саме:

- держнагляд (контроль) здійснюється з порушенням передбачених законом вимог щодо періодичності проведення таких заходів;
- посадова особа органу держнагляду (контролю) не надала копії документів, передбачених цим Законом, або якщо надані документи не відповідають вимогам цього Закону;
- госпсуб'єкт **не одержав повідомлення** про здійснення планового заходу держнагляду (контролю) в порядку, передбаченому цим Законом;
- посадова особа органу держнагляду (контролю) **не внесла запис** про здійснення заходу держнагляду (контролю) до журналу реєстрації заходів держнагляду (контролю) (за наявності такого журналу в госпсуб'єкта);
- тривалість планового заходу держнагляду (контролю) або сумарна тривалість таких заходів протягом року перевищує граничну тривалість, установлену ч. 5 ст. 5 Закону про держнагляд, або тривалість позапланового заходу держнагляду (контролю) перевищує граничну тривалість, установлену ч. 4 ст. 6 Закону про держнагляд;
- орган держнагляду (контролю) здійснює повторний позаплановий захід держнагляду (контролю) за тим самим фактом (фактами), що був (були) підставою для проведеного позапланового заходу держнагляду (контролю);
- органом держнагляду (контролю) не була затверджена та оприлюднена на власному офіційному веб-сайті уніфікована форма акта, в якій передбачається перелік питань залежно від ступеня ризику;
- у передбачених законом випадках посадові особи не надали копію погодження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики з питань державного нагляду (контролю) у сфері госпдіяльності, або відповідного державного колегіального органу на здійснення позапланового заходу держнагляду (контролю).

Уточнено підстави для проведення позапланових заходів державного нагляду. Зокрема, відтепер однією з підстав для позапланового заходу також є:

- звернення фізособи (фізосіб) щодо порушення, яке заподіяло шкоду її (їхнім) правам, законним інтересам, життю чи здоров'ю, навколишньому природному середовищу чи безпеці держави, з додаванням документів чи їх копій, що підтверджують такі порушення (за наявності). Позаплановий захід у такому разі, як і раніше, здійснюється виключно за погодженням із держорганом вищого рівня;
- неподання госпсуб'єктом документів обов'язкової звітності **за два звітні періоди поспіль** без поважних причин.

Строки проведення позапланових заходів не змінені - загалом не більше десяти робочих днів, а щодо суб'єктів малого підприємництва - двох робочих днів.

3. Згідно із Законом України від 03.11.2016 № 1727-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства у сфері державного нагляду (контролю)» внесено зміни, зокрема у Кодекс України про адміністративні правопорушення, які чітко встановлюють повноваження **тільки Державної регуляторної служби щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення** на посадових осіб державних органів у разі порушення ними законодавства з питань державного нагляду (контролю), ліцензування та дозвільної системи у сфері господарської діяльності. До цього такі повноваження були віднесені до функцій Мінекономрозвитку та Державної регуляторної служби та не чітко розділені.

Крім того **запроваджується адміністративна відповідальність за невнесення або внесення недостовірних відомостей чи відомостей не в повному обсязі щодо заходів державного нагляду (контролю) до інтегрованої автоматизованої системи державного нагляду (контролю)**. Оскільки до відомостей цієї системи передбачається вільний доступ, то **з'являється додатковий механізм відкритого контролю** за діями органами державного нагляду (контролю) в тому числі і зі сторони суб'єктів господарювання, громадських організацій.

Таким чином для громадян, забезпечується можливість захисту своїх прав у разі їх порушення. Одночасно впроваджується механізм захисту бізнесу від необґрунтованих перевірок органами нагляду (контролю).

Підготовлено відділом з питань промисловості, підприємництва та регуляторної політики згідно з інформацією Державної регуляторної служби України <http://www.dkrp.gov.ua/>